

Tuomas Ojanen
31.3.2016

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

HE 7/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle tuomioistuinlaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi

Valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin lähtökohdat

Kuten esityksen säätämisyjärjestysjaksosta, mutta myös muulta esityksestä ilmenee, esityksen valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa on huomioitava perustuslain 3 §:n 3 momentti, jonka mukaan tuomiovallan käyttö kuuluu riippumattomille tuomioistuimille, joista ylimpinä tuomioistuimina ovat korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus. Edelleen on huomioitava perustuslain 9 luvun säännökset tuomioistuinlaitoksen perusrakenteesta (98 §), ylimpien tuomioistuinten tehtävistä (99 §) ja kokoonpanosta (100 §), tuomarien nimittämisestä (102 §) ja tuomarien virassapysymisoikeudesta (103 §). Lisäksi esitystä on arvioitava oikeusturvaa sekä oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan perusoikeussäätelyn (PL 21 §) sekä vastaavia oikeuksia turvaavien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kannalta.

Yhtenä peruslähtökohtana esityksen valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa on nähdäkseni huomioitava se, että esitys pitkälti kokoaisi yhteen ja samaan lakiin sellaisia tuomioistuinten tehtäviä, organisaatiota ja hallintoa sekä tuomioistuinten jäseniä ja muuta henkilöstöä koskevia säännöksiä, jotka ovat jo voimassa useissa eri laeissa ja asetuksissa. Moni näistä laeista on myös säädetty eduskunnan perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella.

Lausunnon pyytäminen perustuslakivaliokunnalta on tullut esiin lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisten jälkeen. Lakivaliokunnan kuulemisissa on kiinnitetty huomiota esityksen säätämisyjärjestysjakson puutteisiin perustuslain kannalta yhtäältä suhteessa säätämisyjärjestysperusteluissa käsiteltyihin ehdotuksiin. Toisaalta kuulemisissa on tiettävästi kritisoitu säätämisyjärjestysperusteluissa kokonaan käsittelemättä jääneitä ehdotuksia.

Nähdäkseni säätämisyjärjestysperusteluja voidaanakin pitää sekä jonkin verran ylimalkaisina että vajavaisina. Kuten jäljempänä tuon tarkemmin esiin, yksi erityisen huomattava puute säätämisyjärjestysperusteluissa liittyy tuomioistuimen asiantuntijajäseniä koskevaan osaan, joissa ei ole huomioitu perustuslakivaliokunnan vakiintunutta ja useaan otteeseen toistamaa linjausta siitä, että intressipohjaiset jäsenet eivät saa muodostaa lainkäyttöelimen päätösvaltaisessa kokoonpanossa enemmistöä (ks. esim. PeVL 22/2005 vp ja siinä mainitut lausunnot).

Toinen valtiosääntöoikeudellinen näkökulma, joka nähdäkseni jää liikaa katveeseen ja taustalle esityksessä, on tuomioistuinten ja tuomarien riippumattomuuden *sisäinen ulottuvuus*. Esimerkiksi päällikkötuomareita koskevissa ehdotuksissa on etupäässä

kannettu huolta määräaikaisten päällikkötuomarin riippumattomuuden turvaamisesta. Sitä vastoin vähemmälle huomiolle on jäänyt se, että tuomioistuinten ja yksittäisten tuomarien on oltava riippumattomia myös tuomioistuinlaitoksen sisällä (sisäinen riippumattomuus). Näin ollen sen paremmin tuomioistuinlaitoksen hierarkkinen organisointi kuin yksittäisen tuomioistuimen sisäinen organisointi tai johtamisjärjestelmä eivät saa vaarantaa yksittäisen tuomarin riippumattomuutta yksittäisten oikeusjuttujen ratkaisun tasolla (ks. sisäisestä riippumattomuudesta myös HE 1/1998 vp, s. 76/I, PeVL 35/2005 vp, s. 2–3). Nähdäkseni onkin syytä korostaa esitystä painokkaammin yhtenä keskeisenä valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin lähtökohtana sitä, että ehdotukset turvaavat ja toteuttavat riittävästi tuomioistuinten sisäistä riippumattomuutta ulkoisen riippumattomuuden ohella.

Tuomioistuinten riippumattomuuden sisäistä ulottuvuutta ulkoisen riippumattomuuden rinnalla tuo myös esiin Euroopan neuvoston ministerikomitean vuonna 2010 hyväksymä suositus *Recommendation Rec(94)12 of the Committee of Ministers on the independence, efficiency and role of judge*.¹ Suositukseen sisältyvät erilliset luvut yhtäältä riippumattomuuden ulkoisesta ulottuvuudesta (Chapter II – External independence) ja toisaalta riippumattomuuden sisäisestä ulottuvuudesta (Chapter III – Internal independence).

Sisäisestä riippumattomuudesta suosituksessa on määrätty seuraavasti:

” 22. The principle of judicial independence means the independence of each individual judge in the exercise of adjudicating functions. In their decision making judges should be independent and impartial and able to act without any restriction, improper influence, pressure, threat or interference, direct or indirect, from any authority, including authorities internal to the judiciary. Hierarchical judicial organisation should not undermine individual independence.

23. Superior courts should not address instructions to judges about the way they should decide individual cases, except in preliminary rulings or when deciding on legal remedies according to the law.

24. The allocation of cases within a court should follow objective pre-established criteria in order to safeguard the right to an independent and impartial judge. It should not be influenced by the wishes of a party to the case or anyone otherwise interested in the outcome of the case.

25. Judges should be free to form and join professional organisations whose objectives are to safeguard their independence, protect their interests and promote the rule of law.”

Yleisarvio esityksestä

Nähdäkseni esityksessä on monelta osin kysymys sellaisista sääntelyehdotuksista, jotka eivät ole lähtökohtaisesti erityisen merkittäviä *perustuslain* kannalta vaikka niillä onkin yhtymäkohtia tuomiovaltaa, tuomioistuuksia ja tuomareita koskevaan perustuslakisääntelyyn. Esityksen valtiosääntöoikeudellista merkityksellisyyttä vähentää

¹ Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers to member states on judges: independence, efficiency and responsibilities. Adopted by the Committee of Ministers on 17 November 2010 at the 1098th meeting of the Ministers' Deputies.

lähtökohtaisesti myös se, että ehdotettu lakipaketti korvaisi voimassa olevat, monilta osiltaan perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (ks. esim. PeVL 53/2014 vp ja siinä mainitut lausunnot) säädetyt ns. organisaatiolait sekä niiden nojalla annetut asetukset.

Yleisarvioni esityksestä perustuslain kannalta onkin, että se on pääosin ongelmaton perustuslain kannalta, vaikka esityksen säätämisyjärjestysperusteluja voidaan sinänsä pitää puutteellisina ja ylipäättään verraten heikkoina ja vaikka monesta esityksen peruslinjauksesta voidaan olla perustellusti eri mieltä esimerkiksi siltä osin kuin ne koskevat ehdotuksia tuomioistuinten johtamisjärjestelmästä, assessorin koulutusviroista ja yleensä koulutusjärjestelmästä.

Myöskään se, että lakipaketin myötä tuomioistuimista ja tuomareista säädettäisiin vain lailla, kun taas asetustasoisesta sääntelystä luovuttaisiin, ja että tuomioistuimet voisivat vastaavasti nykyistä laajemmin ja itsenäisemmin päättää toiminnastaan työjärjestyksiin otettavilla määräyksillä, ei lähtökohtaisesti ole valtiosääntöoikeudellinen ongelma. Pikemminkin työjärjestykset sääntelyinstrumenttina lain tasoisten säännösten ohella – ja asetusten sijasta – luovat edellytyksiä varsinkin tuomioistuinten ulkoisen riippumattomuuden toteutumiselle, koska järjestely korostaa tuomioistuinten riippumattomuutta toimeenpanovallasta, hallituksesta ja tasavallan presidentistä. Perustuslain kannalta ongelmaksi työjärjestyksinä sääntely voi muuttua lähinnä esimerkiksi silloin, jos työjärjestyksiin sisältyisi määräyksiä, jotka tuottaisivat ongelmia tuomioistuinten sisäisen riippumattomuuden tasolla painottamalla liikaa esimerkiksi päällikkötuomarin asemaa.

Perustuslakivaliokunta on myös jo aiemmin linjannut lausuntokäytännössään, ettei perustuslaista johdu ehdotonta estettä nimittää tuomari määrääjäksi tai sivutoimiseksi (HE 1/1998 vp, s. 159/II, PeVL 35/2001 vp, s. 2/II). Tuomarin nimittämistä määrääjäksi ei ole myöskään Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännössä katsottu sellaisenaan ongelmalliseksi tuomioistuimen riippumattomuuden tai puolueettomuuden kannalta, jos tuomari tänä aikana nauttii erottamattomuutta (ks. Etl ym., 23.4.1987, tuomion kohta 41). Tätä taustaa vasten en näe esteitä ehdotuksille määräaikaista tuomareista (ks. lakiehdotuksen 12 luku) perustuslain kannalta, määräaikaisten päällikkötuomarit mukaan lukien (ks. 1. lakiehdotuksen luku), etenkin kun lakiehdotuksen 11 luvun 13 § sisältää säännöksen päällikkötuomarin oikeudesta tulla nimitetyksi vakinaiseen tuomarin virkaan.

Yksityiskohtaisia valtiosääntöoikeudellisia huomioita

Tuomioistuimen työskentelyn järjestäminen, johtaminen ja hallinto

1. lakiehdotuksen 8 luvussa säädettäisiin tuomioistuimen työskentelyn järjestämisestä, johtamisesta ja hallinnosta.

Lakiehdotuksen peruslinjauksiin kuuluu tältä osin sellainen tuomioistuinten johtamisjärjestelmä, joka asettaa monessa suhteessa ns. päällikkötuomarin keskeiseen asemaan. 1. Lakiehdotuksen 8 luvun 2 §:n 3 momentista myös ilmenee, että päällikkötuomari osallistuisi lainkäyttöön siinä määrin kuin hänen muut tehtävänsä sen

sallivat. Kysymys olisi siis käytännössä siitä, että päällikkötuomari olisi ensisijassa johtamiseen verraten täysipainoisesti panostava ”ammattijohtaja”, joka osallistuisi varsinaiseen lainkäyttötoimintaan johtamistehtäviensä hoitamisesta jäljelle jäävien voimavarojensa mukaan. Vaikka voi varmasti kysyä, sopiiko tällainen enemmän yritysmaailmasta tuttu johtamisjärjestelmä tuomioistuimen kaltaiseen hyvin omalaatuiseen asiantuntijaorganisaatioon, jossa korostuvat riippumattomuuden ja itsenäisyyden vaatimukset myös kaikkien muiden tuomioistuinten jäsenten osalta, ehdotettu johtamisjärjestelmä sinänsä lähtökohtaisesti mahtuu nähdäkseni perustuslain puitteisiin.

Nähdäkseni lakiehdotuksessa on kannettu kiitettävästi huolta määräaikaisten päällikkötuomarin riippumattomuudesta lopputuloksella, ettei ehdotuksille ole tältä osin esteitä perustuslain kannalta.

Sitä vastoin päällikkötuomarin keskeisestä asemasta syntyvät ns. sisäisen riippumattomuuden kysymykset ovat jääneet katveeseen ja taustalle esityksessä. 8 luvun 2 §:n päällikkötuomarin tulisi muun muassa ”valvoa oikeusperiaatteiden soveltamisen ja laintulkinnan yhdenmukaisuutta tuomioistuimen ratkaisuihin.” Selvää kuitenkin on, ettei päällikkötuomarin tehtävä saa vaarantaa yksittäisen ratkaisukokoonpanon ja yksittäisten tuomarien päätöksenteon itsenäisyyttä ja riippumattomuutta ja sitä kautta olla riski tuomioistuintoiminnan riippumattomuuden vaatimuksen toteutumiselle. Tässä yhteydessä on myös huomioitava, ettei edes ylimpien tuomioistuinten ennakkopäätöksillä ole muuta kuin lähinnä oikeuskäytännön yhtenäisyyttä turvaavaa tuomioistuinta ohjaavaa merkitystä, mutta ei siis välitöntä oikeudellista sitovuutta yksittäisten oikeustapausten ratkaisussa.

Nähdäkseni perustuslakivaliokunnan lausunnossa olisikin syytä korostaa, että kukin ratkaisukokoonpano ja sen yksittäinen tuomari on riippumaton myös tuomioistuinlaitoksen sisällä ja ettei nyt tarkoitettu päällikkötuomarin toimivalta ”valvoa oikeusperiaatteiden soveltamisen ja laintulkinnan yhdenmukaisuutta tuomioistuimen ratkaisuihin” voi tarkoittaa vaikuttamista tuomioistuimen ja sen tietyn ratkaisukokoonpanon ratkaisuun yksittäistapauksessa (ks. myös esim. PeVL 35/2005vp).

Edelleen pitäisin tarpeellisenä säätää jossain sopivassa kohdassa 1. lakiehdotuksessa selvästi erikseen siitä, ettei mikään päällikkötuomarin tehtävä tai toimivalta voi ulottua varsinaiseen tuomiovallankäyttöön yksittäisissä oikeusjutuissa vaan että päällikkötuomarin tehtävät ja toimivaltuudet päällikkötuomarina rajoittuvat vain (oikeus)hallinto- ja talousasioihin. Nähdäkseni lakipaketista ei ylipäätään välity riittävän systemaattisesti ja selvästi se ratkaiseva seikka, joka perustuslain näkökulmasta liittyy lainkäyttöasioiden ja oikeushallintoasioiden väliseen eroon ja joka perusteiltaan tarkoittaa suhteessa päällikkötuomariin sitä, ettei päällikkötuomari voi olla ”päällikkö” muissa kuin hallinto- ja talousasioissa. Sitä vastoin hän on vain yksi tuomari – olkoonkin istunnon puheenjohtaja – muiden joukossa siltä osin kuin on kyse lainkäytöstä.

Lopuksi on syytä kiinnittää huomiota lakipaketissa siihen, kuinka vähän lakiehdotukseen sisältyy muutamia sattumanvaraisen oloisia pilkahduksia lukuun ottamatta (ks. esim. 8

luku, 9 §) sellaista päällikkötuomarin johtajuuden sääntelyä, joka säädösperusteisesti vaatisi päällikkötuomarilta tuomioistuimen johtamisessa muiden tuomioistuimen jäsenien *osallistamista* päätöksentekoon edes kuulemisen muodossa. Tuomioistuimen sisäistä riippumattomuutta ei kuitenkaan välttämättä ainakaan lisää sellainen päällikkötuomari, jonka asema, tehtävä ja toimivaltuudet laissa on järjestetty tavalla, joka on korostetun itsenäinen ja riippumaton tuomioistuimen muista jäsenistä ja tuomioistuimesta työyhteisönä yleensä. Ongelmaa korostaa, että varsinainen tuomioistuimen ydintehtävä, lainkäyttö, perustuu kuitenkin yleensä tuomioistuimen kollegiaaliseen päätöksentekoon istunnoissa.

Nähdäkseni olisikin syytä lisätä ehdotettavaan lakiin esimerkiksi lukuun 8 yleissäännös, joka korostaisi päällikkötuomarin velvollisuutta kuulemiseen ja keskusteluun osana johtamistehtäviensä hoitamista. Tällaisia velvoitteita perustelisi myös se, että päällikkötuomarin tehtävissä ja toimivaltuuksissa on ylipäätään kysymys vain sellaisista *oikeushallinto- ja talousasioista*, joihin ulottuvat perustuslain 21 §:n 2 momentissa turvatut hyvän hallinnon vaatimukset.

Tuomarin toimivalta virkasuhteen päätyttyä

1. lakiehdotuksen 16 luvun 3 §:ssä säädettäisiin tuomarin toimivallasta virkasuhteen päätyttyä. Pykälän 1 momentin mukaan tuomari on ”toimivaltainen lainkäyttöasiassa senkin jälkeen, kun hän ei enää ole tuomarin virassa tai määräaikaisessa virkasuhteessa asianomaisessa tuomioistuimessa, jos asiassa on tehty ratkaisu tai ratkaisuehdotus hänen virkasuhteensa aikana. ”

Kysymys olisi siis siitä, että tuomari voisi tietyin edellytyksin käyttää perustuslaissa tarkoitettua tuomiovaltaa, vaikka hän ei enää olisi tuomarin virassa tai määräaikaisessa virkasuhteessa asianomaisessa tuomioistuimessa.

Säädösehdotusta on perusteltu huomattavan, jopa silmiinpistävän, pitkään ja yksityiskohtaisesti esityksen s. 103-104. Nähdäkseni perusteluissa esitetään osaksi – mutta toisaalta vain osaksi - hyväksyttäviä perusteita säännösehdotukselle perustuslain kannalta.

Ongelmana on nähdäkseni ensinnäkin se, ettei itse pykäläteksti läheskään riittävästi välitä niitä näkökohtia, joita s. 103-104 selostetaan ja jotka siis osin tekevät ehdotuksen hyväksyttäväksi perustuslain kannalta.

Selvänä pääsääntönä pitäisi edelleen olla, että tuomarin toimivalta käyttää perustuslaissa tarkoitettua tuomiovaltaa päättyy samalla kun hänen virkasuhteensa päättyy. Tähän liittyen mahdollisuus tuomarin toimivallan käyttöön virkasuhteen päätyttyä tulisi määritellä jo itse laissa – pykälässä – riittävän suppeasti. Lakiehdotuksessa ”poikkeus pääsääntöön” on kuitenkin pikemminkin määritelty laveasti.

Erityisen ongelmallisena pidän varsinkin sitä, että tuomarin toimivalta virkasuhteen

päätyttyä kattaisi myös tilanteen, jossa asiassa on tehty vasta *ratkaisuehdotus* hänen virkasuhteensa aikana. Nähdäkseni perustuslainkin kannalta olisi syytä rajata mahdollisuus käyttää poikkeuksellisesti tuomarin toimivaltaa virkasuhteen päätyttyä vain tilanteisiin, joissa tuomari on jo ennen virkasuhteensa päättymistä selvästi ilmaissut oman kantansa *istunnossa* siitä, miten asia on ratkaistava. Tässä yhteydessä on myös yleisemmin huomautettava siitä, että oikeudenkäynnille on ylipäättään olennaista tuomioistuimen *istunnossa* tapahtuva asian vastavuoroinen ja puolueeton käsittely. Tuomiovaltaa oikeudenkäynnissä käyttävät tuomarit, jotka ovat *samanaikaisesti* paikalla tuomioistuimen lakisääteisessä kokoonpanossa ja jotka perustavat päätöksensä keskinäiseen neuvotteluun. (ks. PeVL 53/2014 vp). – Näistä istunnon tärkeyttä korostavista lähtökohdista on nähdäkseni erittäin ongelmallista, jos tuomarin toimivalta virkasuhteen päätyttyä voisi kattaa tilanteen, jossa jostain asiasta on vasta tehty vain ratkaisuehdotus eikä asiaa ole vielä ratkaistu istunnossa.

Nähdäkseni olisikin syytä rajata tuomarin toimivalta virkasuhteen päätyttyä vain tilanteisiin, joissa asiassa on tehty ratkaisu hänen virkasuhteensa aikana. Edelleen laissa pitäisi rajata tuomarin toimivalta virkasuhteen päätyttyä siihen, että ratkaisu ei ns. jälkitöissä enää merkittävästi muutu. Lisäksi olisi syytä rajata toimivaltaa *ajallisella ulottuvuudella* niin, että tuomarin toimivalta virkasuhteen päätyttyä voisi jokaisessa tilanteessa jatkua enintään *kuusi kuukautta* virkasuhteen päättymisen jälkeen; joka tapauksessa pitäisi olla selvää, että toimivalta käyttää tuomiovaltaa voi missään tilanteessa jatkua kovin kauan virkasuhteen päätyttyä. Lopuksi selvää on, että tuomarin toimivallan käyttö tulee olla myös nyt käsillä olevissa tilanteissa virkavastuujärjestelyjen piirissä ja että tästä tulisi myös huolehtia säännösperusteisesti.

Nähdäkseni lakiehdotuksen 16 § luvun 3 §:ää on täydennettävä edellä selostetuin tavoin, jotta se voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Asiantuntija- ja intressiedustussidonnaiset jäsenet

Perustuslakivaliokunta on pitänyt lausuntokäytännössään huomionarvoisena tuomioistuimen riippumattomuuden näkökulmasta ensinnäkin sitä, että enemmistönä tuomioistuimen päätösvaltaisessa kokoonpanossa ovat kaikissa tapauksissa tuomioistuimen varsinaiset jäsenet. (ks. esim. PeVL 2/2006 vp, jossa oli kysymys hallinto-oikeuksista).

Samoin valiokunta on linjannut, että ”asiantuntijajäsenten osallistuminen tuomareiden ohella asian käsittelyyn tuomioistuimessa ei sinänsä ole ongelmallista valtiosäännön näkökulmasta”. Tästä syystä perustuslain 21 §:n 1 momentissa mainitun riippumattomuus-käsitteen kannalta ei ole valiokunnan mielestä ollut ”estettä muodostaa jotakin ratkaisuelintä osaksi intressipohjaiseksi, esimerkiksi työtuomioistuimen tapauksessa työmarkkinajärjestöjen esittämistä henkilöistä, kunhan ratkaisijan puolueettomuudesta voidaan kussakin yksittäisessä tapauksessa vakuuttua” (ks. PeVL 35/2001 vp ja siinä viitattu HE 309/1993 vp, s. 74/I).

Myöhemmin valiokunta on useaan eri otteeseen korostanut sitä, että intressipohjaiset jäsenet eivät saa muodostaa lainkäyttöelimen päätösvaltaisessa kokoonpanossa enemmistöä,

koska tätä voidaan pitää ongelmallisena perustuslain 21 §:n 2 momentissa säädetyn oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin näkökulmasta. Esimerkiksi markkinaoikeuslaista antamassaan lausunnossa valiokunta katsoikin näistä lähtökohdista, että puolueettomuuteen ”kohdistuvista epäilyistä ei tässä tapauksessa ole kysymys, kun otetaan huomioon, että asiantuntijajäsenet eivät ainakaan lähtökohtaisesti ole intressiedustussidonnaisia ja että heitä joka tapauksessa voi kuulua markkinaoikeuden päätösvaltaiseen kokoonpanoon 9 §:n säännösten perusteella *enintään* saman verran kuin lainoppineita jäseniä (vrt. kutsunta-asiain keskuslautakunnasta PeVL 37/1997 vp, s. 3 – 4).” (*kursivointi* – TO)

Vuonna 2005 valiokunta taas piti erittäin ongelmallisina perustuslain kannalta työntekijäin eläkelain ja tapaturmavakuutuslain säännöksiä muutoksenhakujärjestelmästä siltä osin kuin ne sallivat ”sen, että intressipohjaiset jäsenet muodostavat toimielimen päätösvaltaisessa kokoonpanossa enemmistön”. Valiokunta piti tätä ongelmallisena perustuslain 21 §:n 2 momentissa säädetyn oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin näkökulmasta ja vaati siksi lakiehdotusta muutettavaksi siten, että tarkoitetunlaiset jäsenet eivät muodosta enemmistöä valituslautakuntien päätösvaltaisissa istunnoissa. Huomionarvoista on, että valiokunta asetti lakiehdotusten tällaisen tarkistamisen edellytykseksi niiden käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä (PeVL 22/2005 vp).

Samoin valiokunta on katsonut riippumattomuusvaatimuksen vastaiseksi intressipohjaisten jäsenten määrän muodostamisen enemmistöksi lausunnoissaan PeVL 15/2002 vp ja 55/2002 vp.

Nähdäkseni näiden perustuslakivaliokunnan linjausten näkökulmasta on ilmeisen ongelmallinen ainakin työtuomioistuinta koskeva 7. lakiehdotuksen 8 §, koska se ei yksinkertaisesti toteuta edellä mainittujen linjausten perusvaatimusta, jonka mukaan intressipohjaiset jäsenet eivät saa muodostaa riippumattoman lainkäyttöelimen päätösvaltaisessa kokoonpanossa enemmistöä. Jos ja kun perustuslakivaliokunnan edellä selostetut linjaukset on ulotettava työtuomioistuimeen – etenkin kun sitä käsillä olevassa esityksessäkin pidetään tuomioistuimena – , 7. lakiehdotuksen 8 § on ilmeisen perustuslain vastainen siltä osin kuin siinä sallitaan se, että intressitaustaiset jäsenet voivat muodostaa päätösvaltaisessa kokoonpanossa enemmistön. Tästä seuraa, ettei 7. lakiehdotuksen 8 §:ää voida käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Myös 5. lakiehdotuksen 6 § ei ainakaan selvästi täytä edellä mainittua vaatimusta, jonka mukaan päätösvaltaisessa kokoonpanossa intressipohjaiset jäsenet eivät saa muodostaa enemmistöä. Nähdäkseni olisi syytä lisätä tähän lakiehdotukseen säännös, joka toisi esiin nimenomaisesti vaatimuksen siitä, että vakuutus oikeuden päätösvaltaiseen kokoonpanoon voi kuulua *enintään* saman verran työoloja tai yritystoimintaa tuntevia jäseniä kuin lainoppineita jäseniä.

Muita seikkoja

1. lakiehdotuksen 24 luvun 5 §:stä, samoin kuin 9. Lakiehdotuksen 10 §:stä, ilmenee, että hallintoneuvoksen nimike muutettaisiin oikeusneuvokseksi. Ehdotusta ei sen

kummemmin perustella esityksessä. Ulkopuolinen tarkkailija jää arvailemaan, onko kyseessä ensimmäinen konkreettinen askel ylimpien oikeusasteiden, siis korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden, yhdistämisen suuntaan, mikä olisi tietenkin joskus toteutuessaan välittömästi merkityksellinen myös perustuslain 3 §:n 3 momentin ja perustuslain 99 ja 100 §:n näkökulmasta.

Helsingissä 31. päivänä maaliskuuta 2016

Tuomas Ojanen

OTT, professori

Helsinki